

Daf Panorama

La Yéchiva Ohavei Toratéha sous l'égide de Rav Israel Abib

Complément à l'étude du Daf Hayomi

BABA BATRA 36

לאסוקי שמעתא – סיכום הלכתי על סדר הדף (עם לשון השו"ע במודגש)

ב"ב לו

א. בא מחמת עכו"ם. ב. לא חציף. ג. ערודי אכלי. ד. ערלה. ה. תפתיהא. ו. ריש גלותא. ז. גודרות. ח. עבד קטן. ט. רועה. י. פירא רבא וזוטא. יא. ניר. יב. רב ושמואל יג. דקל נערה. יד. שלשים אילנות.

א. טען זה הישראל הבא מחמת עכו"ם (שקנה מעכו"ם קרקע הידוע שהיה של ישראל) ואמר בפני לקחה העכו"ם שמכרה לי מזה הישראל המערער הרי זה נאמן בשבועה מתוך שיכול לומר אני לקחתי ממך והרי אכלתיה שני חזקה (קמט, טז).

ב. אם אין בעל השדה והאילן כאן ואמר אחד אלך ואלקוט פירות האילן והשדה של פלוני שמכרם לי אין ב"ד צריכין למנעו (קלז, ב) שאין אדם חצוף ללקוט פירות שאינם שלו (גמרא).

ג. שדה שהיא מוקפת גדר ובא זה שהחזיק בה וזרע חוץ לגדר ונהנה בכל מקום שאינו שמור אע"פ שאכלו שנה אחר שנה לא עלתה לו חזקה וה"ה לכל הזורע מקום שאינו שמור אלא רגל חיה וכל אדם מצוים בו (קמא, יג). דכיון שכל מה שזורע באות חיות השדה ואוכלות לא איכפת למערער למחות שהרי לא החזיק כפי שרגילים להחזיק.

ד. אכלה ערלה שביעית וכלאים אע"פ שנהנה בעבירה הרי זו חזקה (כגירסת ר"ח בגמרא). רמ"א: ויש חולקין וס"ל דלא הוי חזקה (גירסת הגמרא ורשב"ם) אא"כ אכל הזמורות או כיוצא בזה שאין בו איסור (טור ושכ"כ הרא"ש). אכלה שחת (פירוש תבואה שלא הביאה שלישי וקוצרין אותה לבהמות) לא החזיק ואם היו בני המקום דרכם לזרוע לשחת מפני שדמיו יקרים (או שיש להם בהמות הרבה, סמ"ע בשם טור) הרי זו חזקה. (קמא י, יא).

ה. ³⁶ קרקע פתוחה ומלאה בקעים ואינה מוציאה פירותיה אינה חזקה דמפני רעתה לא הקפיד למחות. זרעה ולא הרויח בה כלום אלא זרע כור ואסף כור לא החזיק שהרי לא נהנה (קמא, ו).

ו. ראשי גליות שהיו בימי חכמים לפי שהיה בידן כח לרדות את העם אין אכילתן ראייה וכן אחר שהחזיק בנכסיהן אע"פ שאכל כמה שנים אין אכילתן ראייה לפי שאינן ממחין מפני שידן תקפה³⁷ כל זמן שירצו מסלקין זה ממנה אבל נשבעין הסת שלא מכרו ושלא נתנו ואם הן החזיקו בנכסי אחר ואמר שלא מכר נשבע הסת שלא מכר להן ולא נתן להן (רמב"ם פ"ג מטוען ה"י).

ז. אע"פ שהמחזיק בדבר המיטלטל נאמן לומר שהוא שלו על בהמה וחיה אינו נאמן דכיון שהיא מהלכת יש לחוש שמא מעצמה נכנסה לרשותו או שמא לקחה בדרך והחזיק בה לפיכך אם יש למערער עדים שהיא שלו נשבע הסת ונוטל וכו'. הגה וי"א³⁸ דאם החזיק בהם ג' שנים בכל ענין הוי חזקה (קלה, א).

ח. עבד כנעני דינו כבהמה (שאינן נאמן שהוא שלו מחמת שהוא תחת ידו) ואין לו חזקה עד אחר שלש שנים מאחר שהוא מהלך (וצריך המחזיק להביא ראייה ששימש לו כל ג' שנים אלו כדרך עבד לרבו, רמ"א בשם רמב"ם) ואם הוא קטן שאינו מהלך על רגליו דינו כשאר מטלטלין ויש לו חזקה מיד אפילו אם יש לו אם שרגילה לצאת ולבא בבית המחזיק (קלה, ב). ולא אומרים שאמו שכחה אותו שם (גמ').

ט. במקום שדרך למסור בהמה לרועה שחרית ולוקחה מידו ערבית בענין שאינה הולכת לבדה כלל דינה כשאר מטלטלין ונאמן המחזיק בשבועת היסת לומר שקנויה לו ואם טען שהזיקה לו כדי דמיה או שהוא חייב לו כך וכך ישבע בנקיטת³⁹ חפץ (קלה, א). ונאמן במיגו דלקוח אפילו אם יש למערער עדים שהיא שלו.

י. נחלקו רבי ישמעאל ורבי עקיבא בחזקת שדה הבעל (שמסתפקת במי גשמים ואין עושה פירות אלא פעם בשנה) רבי ישמעאל אמר חזקתה י"ח חדש, ג' חדשים בראשונה וי"ב באמצע וג' באחרונה ור"ע אומר חדש בראשונה וחדש באחרונה וי"ב חדש באמצע ומפרש בגמרא שלרבי ישמעאל צריך פרי גדול דהיינו כשנגמרה כל התבואה כגון שעורים שבולת שועל ועדשים שגדלים בג' חדשים ורבי עקיבא סבר פרי קטן כגון שחת שגדל בשלשים יום אע"פ שלא נגמרה התבואה או ירק. (והלכה שצריך ג' שנים ממש כדלהלן בסוף הדף).

³⁶ ובגמ' (ב"מ ק). העמידו למשנה זו כסומכוס אבל חכ"א המע"ה והלכה כמותם שהלוקח צריך להביא ראייה (ח"מ רכג, א).

³⁶ ואם הוא קרקע והחזיק בו ואכל פירותיו גוף הקרקע אינה נגזלת אבל הפירות צריך לשלם לכל אחד ואחד (שם קלט, ב).

³⁶ וברמב"ם ושו"ע (קמא, ה) פירשו תפתיהא באופן אחר שפתח בה שבילי המים ופתח בה ושדד בלבד (פירוש חרשה והחליקה) הואיל ולא אכל פירות אינה חזקה.

³⁷ וכתבו הפוסקים (סמ"ע וש"ך סי' קמ"ט סי"ג) שאין דין זה נוהג בזה"ז דדוקא ריש גלותא שהיו נוהגין כעין מלוכה שהם מזרע המלוכה אבל בזה"ז אין הדין כן אפילו בגדולים ומושלים וכו' ומשו"ה השמיטו השו"ע.

³⁸ בגמרא מפורש דמועיל חזקת ג' שנים אלא שנחלקו הפוסקים אם דוקא בעבדים או גם בגודרות (צאן). והמחבר שסתם שאין חזקה ס"ל כהרמב"ם שאין בגודרות חזקה לעולם והרמ"א כרשב"ם.

³⁹ רמב"ם וכתב ה"ה הוא בהסכמה מן הגאונים ז"ל שכל שאינו טוען שגוף הדבר הוא שלו יש לו ליטע בנקיטת חפץ (באה"ג).

יא. עשה המחזיק ניר (חריש קודם זריעה) שנה בלא זריעה וזרע שתי שנים או זרע שתיים ונר אותה שנה אינה חזקה שניר לא הוי חזקה. ורב אחא וכל גדולי הדור אמרו ניר הרי זה חזקה. אמר רב נחמן בר יצחק הרי רב ושמואל בבבל ור' ישמעאל ור"ע בארץ ישראל אמרו ניר לא הוי חזקה (שא"כ היה די ביום אחד בראשונה ויום אחד באחרונה שעשה בה ניר וי"ב חדש באמצע). וכן הלכה שניר אינו חזקה⁴⁰ שאומר בעל השדה הלואי שיחרוש בה עד שתכלה מחרשתו ואבוא אני ואזרענה. יב. והיכן אמרו רב ושמואל ניר אינו חזקה, דאמר רב יהודה אמר רב זו (משנתנו) דברי ר' ישמעאל ור"ע אבל חכמים אומרים חזקתה ג' שנים מיום ליום. ושמואל אמר שחכמים אומרים שדה הבעל שהיא שותה מי גשמים בלבד ושדה אילן אינה מיום ליום אלא כיון שאכל שלש תבואות ממין אחד הרי אלו כשלש שנים כיצד היתה שדה תמרים וגדר שלש גדרות או שדה ענבים ובצר שלש בצירות או שדה זיתים ומסק שלש מסיקות הרי אלו כשלש שנים והחזיק וכו' (הגה וי"א דגם בשדה בעל ושדה אילן בעינן חזקה ג' שנים וכנ"ל להורות. קמא, א). ונמצא בין לרב ובין לשמואל שניר בודאי אינו חזקה. יג. ויש בין רב לשמואל דקל נערה, שמשיר פרותיו קודם שילקטם (לפי ר"ח ברשב"ם)⁴¹ שלשמואל אינה חזקה אפילו בג' שנים שהרי לא גדרן ולרב הוי חזקה. והלכה כשמואל שאם האילן משיר פירותיו קודם שילקטם אע"פ שעמדו על האילן עד שגדלו⁴² כל צרכם אינה חזקה, (רמ"א:) דלא הוי חזקה אלא עד שילקט הפירות בידו (קמא, טו). יד. שדה אילן שהיה בו שלשים אילנות בתוך בית ג' סאין ואכל עשרה בשנה ראשונה ועשרה בשנה שנייה ועשרה בשנה שלישית הוחזק בכל והוא שיהיו עשרה שאכל מפוזרות בכל הבית שלש סאין ולא הוציאו שאר האילנות פירות וכו' (קמא, יז).

⁴⁰ וכ"כ שו"ע נרה שנה אחר שנה אפילו כמה שנים הואיל ולא נהנה בה אינה חזקה (קמא, ה). עוד כתב (שם, ט) ניר לא הוי חזקה שאפילו אותם ימים שנר בהם אינם עולים לחשבון שלש שנים של חזקה שאין מונים אלא משעת זריעה ואילך ויש חולקים (וס"ל דמשעת כניסה לשדה מונין לו ג' שנים הואיל ולבסוף אכל הפירות, רמ"א בשם טור בשם המפרשים והרא"ש).
⁴¹ עוד פירשב"ם דקל ילדה ובהורה דבפחות מג' שנים טוענת ג' פעמים דלשמואל הוי חזקה בג' גדרות ולרב צריך ג' שנים שלמות, ע"כ. ובשו"ע פסק בזה כשמואל שאי"צ ג' שנים מיום ליום בשדה הבעל והאילן אלא כיון שאכל שלש תבואות ממין אחד הרי אלו כשלש שנים וכנ"ל (ועי' קצוה"ח סק"א). והרמ"א כתב וי"א דגם בשדה בעל ושדה אילן בעינן חזקה ג' שנים וכנ"ל להורות עכ"ל, שהוא פירש דקל נערה כפיר"ח שמחמיר שמואל במשיר פירותיו שאינה חזקה בג' שנים (גר"א). והמהבר שתפס את ב' הפירושים י"ל דאינם חולקים ממש די"ל שתלוי רק בתבואות ולא בשנים בין פחות מג' שנים בין יותר.
⁴² כן פירש הרא"ש בשם רב האי. אבל לפיר"ח ברשב"ם משיר פירותיו קודם גמרן ונ"מ ביניהם דלפיר"ח משמע שאם משיר כשנגמרו הפירות הוי חזקה (ע' דרישה).

Rav E. Abib

Retrouvez l'ensemble des Daf Panorama sur www.dafhayomi.fr rubrique Résumés